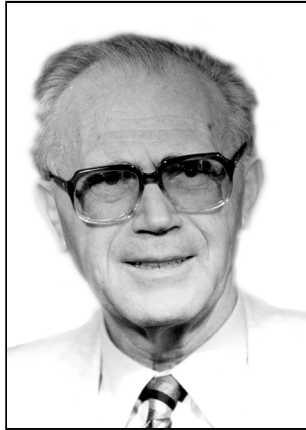

Miközben sokan már arra készültünk széles e hazában és külföldön is, hogy idén az arra nagyon érdemes Mester, a magyar geográfia, a földtudományok kiemelkedő, nemzetközi hírű vezető egyénisége, *Pécsi Márton* professzor, akadémikus 80. születésnapját ünnepeljük szóban, írások, tiszteletkötetek formájában, most, e hideg téli napon itt kell állnunk virág- és koszorúhegyek övezte ravatalánál, hogy végső búcsút vegyünk tőle.

Ezt személy szerint nekem most különösen nehéz megtennem, hiszen jóval több mint fél évszázados szoros szakmai, munkatársi, baráti kapcsolat fűz hozzá, s eddig számos örömteli alkalommal köszönhettem őt, méltathattam érdemeit születésnapjének évfordulóin, jól megérdemelt kitüntetései, elismerései alkalmával, most pedig arra kényszerít az elháríthatatlan kötelezettség, hogy – mint sajnos sok közös mesterünk, elődünk, pályatársunk, barátunk esetében fájdalommal feladatunk volt – ilyen körülmények között vázolja meg rendkívül gazdag, tartalmas életének néhány állomását, nemzetközileg is jól ismert és elismert érdemeit.

Az 1923. december 29-én Budafokon született *Pécsi Márton* életútja, tudományos, tudományszervezői, közéleti, oktatói pályája rendkívül sokoldalú, gazdag; fáradhatatlan munkatempóban, fegyelmezett életvitelben, ernyedetlen szorgalmú, sikerekben gazdag tenni akarásban, közszolgálatban telt.

A budapesti egyetemen még *Cholnoky Jenő* is hallgathatta, de már *Bulla Béla*, *Kéz Andor*, *Láng Sándor*, *Mendöl Tibor* tanítványaként szerzett földrajz-történelem szakon középiskolai tanári oklevelet, 1948-ban fizikai földrajzból és általános földtanból egyetemi doktorátust, s hamarosan mestereinek

PÉCSI MÁRTON

1923 – 2003

méltó kar- és pályatársává nőtt fel. Egyévi vidéki (keceli) tanári munka után 1949-től az ELTE Természetföldrajzi Tanszékén tanársegéd, egyidejűleg a Felsőoktatási Minisztérium főelőadója.

Életének meghatározó jellegét adott az MTA Földrajztudományi Kutatócsoport, a mai Intézet megalapítása, amelynek 1952-től tudományos munkatársa, részleg-, majd osztályvezetője, 1963-tól pedig 1990-ig nagyteknétyű igazgatója volt.

Közben 1958-1963 között egyetemi docensként tanított is az ELTE Természetföldrajzi Tanszékén, de az utóbbi évtizedekben is szinte rendszeresen oktatott több egyetemünkön (Budapesti Műszaki Egyetem, miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem, ELTE).

1958-ban a földrajztudományok kandidátusa, 1962-ben a földrajztudományok doktora fokozatot szerezte meg. 1965-ben az MTA levelező, 1976-ban rendes tagjává választotta. Az ELTE 1966-ban tisztelte meg címzetes egyetemi tanári fokozattal. Fél évtizeden át volt az MTA Földrajzi Tudományos Bizottságának titkára, a Magyar Földrajzi Társaságnak újjáalakulásától, 1952-től tagja, majd választmányi tagja, 1959-től főtitkára; ez utóbbinak később társelnöke, 1981-től elnöke, 1989-től tiszteletbeli elnöke. A rokon testületnek, a Magyarhoni Földtani Társulatlak is már 1953-tól aktív tagja, aminek alapján méltán nyerte el 2000-ben a Társulat legrangosabb szakmai elismerését, a Szabó József Emlékérmét. Az MTA Föld- és Bányászati Tudományok Osztályának 1970 óta előbb titkárhelyettese, majd több mint egy évtizeden át (1985-ig) elnökhelyettese volt.

Szakteknétyének megnyilvánulása, széleskörű, igen eredményes tevékenység-

gének méltó elismerése volt, hogy több mint húsz hazai és külföldi akadémiai és egyéb tudományos bizottság, szervezet, testület, szerkesztőbizottság vezetője vagy tagja lehetett. A hazaiak közül a már említetteknek kívül elnöke volt az INQUA Magyar Nemzeti Bizottságának, a MAB 13. Projektjének, a TIT Országos Földtudományi Választmányának, főszerkesztője-vezetője a Földrajzi Közleményeken kívül a *Studies in Geography in Hungary*, a Földrajzi Tanulmányok, a Földrajzi Monográfiák, a Magyarország tájföldrajza sorozatoknak, a Magyarország Nemzeti Atlasza szerkesztőbizottságának. Tagja hat külföldi folyóirat szerkesztő bizottságának, elnöke több mint egy évtizeden át (1977–1991) az INQUA Löszbizottságának, irányította – többek között – az északi félteke paleogeográfiai atlasza nemzetközi szerkesztőbizottságának munkáját; alelnöke volt a Kárpát-Balkán Geomorfológiai Bizottságnak, tagja további nemzetközi tudományos bizottságoknak, s számos testületnek-társaságnak, itthon és külföldön egyaránt.

A Magyar Földrajzi Társaság előbb oklevéllel, majd a Lóczy Lajos-éremmel és a Körsösi Csoma Sándor-emlékéremmel, az NDK Földrajzi Társasága Humboldt-emlékéremmel tüntette ki. Külföldi levelező illetve tiszteleti tagjává választotta közel tíz (olasz, müncheni, szovjet, osztrák, amerikai, bolgár, horvát, csehszlovák) földrajzi társaság, külső tagjává az Osztrák, a Lengyel és a Göttingeni Tudományos Akadémia, levelező tagjává a Szlovén Tudományos Akadémia, tiszteleti tagjává a Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina. De tiszteleti tagjává választotta a Nemzetközi Negyedkorkutató Unió is. Hazai állami kitüntetései sorából kiemelkedik a Munka Érdemrend arany fokozata, az Állami Díj II. fokozata és a Széchenyi-díj.

A szerepköröknek és elismeréseknek korántsem teljes felsorolása önmagában is a hazai földrajztudományban páratlanul gazdag és a megtiszteltetéseket méltán kivívott

tevékenységet tükröz. Ennek is csak néhány részletét említhetjük.

Több mint fél évszázados tudományos tevékenysége kezdetben főként a geomorfológiai, negyedidőszaki geológiai kutatásokra terjedt ki. Ennek keretében jelentős eredményeket ért el a Duna-völgy Kárpát-medencére terjedő szakaszának fejlődéstörténeti, felszínalaktani vizsgálatában; a negyedidőszaki tektonikus mozgások mértékének geomorfológiai módszerekkel történő meghatározásában, a pleisztocén periglaciális folyamatok domborzatformáló és üledékképző hatásainak vizsgálatában; a folyóteraszok, a löszök és a löszszerű üledékek litológiai és genetikai típusainak jellemzése, térképezése, kronológiai tagolása témakörben; a hegységek elegyengetődési folyamatai és eredményeik elemző feltárása terén. Tudományos érdeklődése már a hatvanas évektől az alkalmazott geomorfológia alkotó művelésére, a természet és a társadalom sokoldalú és soktényezős funkcionális kapcsolatainak elemzésére, a földrajzi környezet rendszerelvű értelmezésére és kutatására, a tudomány és a gyakorlat egységének fokozására, komplex területi kutatások szervezésére és eredményességének növelésére koncentrált.

A gyakorlat szempontjából kiemelkedően fontos mérnökgeomorfológiai témakörben úttörő szerepet játszott. Konceptiója alapján és irányításával készültek el az 1:10 000-es, 1:100 000-es, 1:500 000-es méretarányú geomorfológiai térképek. Nemzetközi felkérésre dolgozta ki a Kárpát-Balkán térség 1:1 000 000 méretarányú geomorfológiai térképét, amely igen nagy sikert ért el több nemzetközi fórumon és kongresszuson, megjelent Bécsben, és alapul szolgált Európa geomorfológiai térképének elkészítéséhez. Nagy érdemei vannak a hazai felszínmozgásos területek, s különböző városaink, köztük a főváros építésföldtani térképezésében.

Elévülhetetlen érdemeket szerzett a korszerű földrajzi kutatások elvi–módszertani megalapozásában, új természetföldrajzi és környezetkutatási módszereket, irányzatokat dolgozott ki. Megbecsült tevékenységet fejtett ki az ökológiai tájkutatás, a tájtipológia tárgykörében, úttörő szerepet játszott a földrajzi folyamatok, jelenségek, regionális egységek térképi ábrázolásában, térképezési koncepciók, ábrázolási módszerek, jelkulcsok kidolgozásában (méltán nyerte el a Térképészet Kiváló Dolgozója kitüntetését is), a táj- és környezeti potenciálok, természeti erőforrások feltárásában és értékelésében, a környezeti tényezők minősítésében.

Elméleti–módszertani, illetve az alkalmazott földrajztudomány szempontjából is kiemelkedő, iránymutató tevékenységéről ötszázat is meghaladó számú publikációja, köztük húsz általa írt, és csaknem félszáz általa szerkesztett szakkönyv tanúskodik, amelyek témaköre a Duna-völgy fejlődéstörténetének feltárásától, a terasz- és löszkutatáson keresztül, az alkalmazott mérnöki geomorfológia hazai iskolájának megalapításáig, komplex környezet- és táj földrajzi feldolgozásokig terjed.

Több mint száz tanulmánya külföldön, neves tudományos folyóiratokban jelent meg. Nemcsak külföldi kongresszusokon, különböző rendezvényeken volt igen aktív (évente négy-öt külföldi utat is tett, gyakran hívták előadókörutakra a világ számos országába), hanem egész tevékenységére, publikációira is figyeltek a nemzetközi szak fórumok. Publikációinak jelentékeny részét több külföldi folyóirat referálta, dokumentálta, munkásságát elismerő kritikák hosszú sora méltatta.

Több mint fél évszázados egyetemi oktató és kutató tevékenysége során az öt kontinens sok országában, konferenciákon és kongresszusokon tartott előadásokat, szer-

zett és adott át tapasztalatokat, több ízben volt vendégprofesszor külföldi egyetemeken. Két- és többoldalú nemzetközi szakzemináriumokat és közös kutatásokat szervezett magyar specialisták számára európai, ázsiai és amerikai földtudományi kutatóhelyek között.

Hazai és külföldi elismerései az általa képviselt magyar geográfiának is szóltak, hiszen Pécsi Márton az egész magyar földrajztudomány és -oktatás eredményeinek méltó reprezentánsa, szakavatott propagátora volt nemzetközi szinten is.

A rendkívül gazdag, példás életpálya vázlatos említése is tanúsítja, hogy Pécsi Márton neve és munkássága egy jelentős korszakot reprezentál tudományunkban, olyan korszakot, amely alap lehet a jelen és a jövő generációi számára, remélhetőleg szakterületünk hazai és nemzetközi presztízsének növelése, képviselői intézményes elismerésének fokozottabb megnyilvánulása formájában is.

Ennek reményében, a megváltoztathatatlan tényről különleges fájdalommal tudomásul véve búcsúzunk tőle. Szomorú feladatomból adódóan búcsúzom a Magyar Tudományos Akadémia, különösen annak X. Földtudományok Osztálya, a Magyar Földrajzi Társaság és vezetői, tagjai népes tábora, az egyre fogyatkozó létszámú pályatársak, barátok, földrajzi és rokontudományi együttműködő alkotó- és munkatársak nevében.

Igen tisztelt Pécsi akadémikus, kedves Marci! Rendkívül nagy az úr, amit magad után hagysz. Hiányod pótlása mindannyiunk, s főleg a fiatalabb nemzedékek nehéz feladata, amit ígérhetünk, akárcsak azt, hogy emlékedet nem feledjük, szívből ápoljuk, kegyelettel őrizzük, hiszen neved mélyen bevésődött tudományunk történetébe.

Nyugodj békében!

Marosi Sándor